

N:o 191.

Af herrar **K. E. von Geijer** och **H. Andersson** i Västra Nöbelöf, i *anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse af 1 § i förordningen den 11 oktober 1907 angående beskattning af socker.*

Kungl. Maj:t har i två särskilda till innevarande riksdag afgifna nådiga propositioner n:is 10 och 11 föreslagit Riksdagen att dels antaga förslag till förordning angående ändrad lydelse af § 1 i förordningen den 11 oktober 1907 angående beskattning af socker och dels besluta förändrade tullsatser å socker, och tillåta vi oss till dessa frågors närmare skärskådande härmed anföra följande:

Uti det den nådiga propositionen bifogade protokollet har herr statsrådet och chefen för finansdepartementet lämnat dels en jämförande uppställning mellan å ena sidan debiterade hvitbetssockerskatten under åren 1896/7—1905/6 och dels en uppgift om »skatt, beräknad lika med under ifrågavarande tid gällande tull, till 23.5 öre per kilogram beräknadt socker». Utom det, att dessa beräkningar icke gälla frågans nuvarande ståndpunkt, äro de icke hänförliga ensamt till sockerindustrien, utan liknande beräkningar kunna med fullt samma fog uppställas för andra industrier, som äro i åtnjutande af tullskydd. Såsom ett exempel på det resultat, som kan nås, därest ett dylikt beräkningssätt skulle tillerkännas afgöranderätt, må det tillåtas oss att framhålla den i likhet med sockerindustrien på jordbrukets produkter baserade fabrikationen af alkoholhal-

tiga drycker, hvarom statistiken är fullständig och lätt tillgänglig. Så t. ex. med brännvin. Då af denna vara årligen tillverkas omkring 35,000,000 liter och tullafgiften för liter utgår med 35 öre mera än motsvarande skattebelopp, skulle i följd häraf uppstå en minskad statsinkomst af 12,250,000 kronor för år. Hvad angår öl, hvaraf tillverkas omkring 155,000,000 liter, skulle vid det förhållande, att skillnaden mellan tull och skatt utgör 6 öre för liter, uppstå en minskad statsinkomst af 9,300,000 kronor för år. Och skulle man drifva bevisföringen i sådan riktning och tillämpa den på de industrivaror, som åtnjuta så högt tullskydd, att detta i väsentlig mån verkar hämmande på importen, torde man ifråga om minskade statsinkomster uppnå högst egendomliga resultat.

Beträffande berörda uppställning är, såsom antydt, att anmärka, att den afser skattesatser, som varit gällande för tidsperioder, som förflutit, innan den nu gällande skattesatsen började tillämpas. Genom den under 1906 företagna höjningen ställer sig dock förhållandet mellan skatt och tull betydligt annorlunda, och uppställningen lämnar därför icke någon bild af den nuvarande situationen. Framhållas måste emellertid, att det synes, som om herr statsrådet vid uppgörandet af sina beräkningar icke tagit hänsyn till den förhöjning i skatt, som med september 1906 trädte i kraft, och som beräknas drabba sockerindustrien med 3 till 4 mill. kronor för år, med hvilket belopp de i kungl. propositionen för fabrikerne för de senaste åren beräknade vinster således böra minskas. Vi vilja här anmärka, att i 1905 års kungl. prop. angående sockerskatten beräknats, att, därest den föreslagna skatten tillämpats på år 1904, förhöjningen skulle belöpt sig till 4,200,000 kronor. Till ytterligare belysning häraf må anmärkas, att enligt nämnda tabell medelinkomsten af sockerskatten under de angifna åren utgjorde 9,235,983 kronor, då däremot sockerskatten blifvit så mycket höjd, att statskontoret med en beräknad konsumtion af 110,000,000 kilogram kunnat upptaga skatten till 14,000,000 kronor.

I hvarje fall må framhållas, att det belopp af 13,300,000 kronor för år, som af herr statsrådet beräknats hafva frångått statsverket, icke utslutande kommit landtbruk, industri och arbetare tillgodo, utan det har delvis gått till konsumenterna, enär sockerpriserna inom landet städse måste hållas icke obetydligt lägre, än hvad importerad vara samtidigt skulle kosta.

I afseende på herr statsrådets yttrande, att varan aldrig kan för landet blifva en allmän produktionsartikel, enär betproduktionsområdena

äro starkt begränsade, anse vi oss böra erinra, att varan icke heller i något af de sockerproducerande länderna Tyskland, Frankrike, Österrike eller Ryssland kan anses vara en allmän produktionsartikel, enär betproduktionen äfven inom dessa länder är inskränkt till relativt begränsade områden.

Då herr statsrådet framhållit, att den nuvarande tidpunkten för sänkning af sockertullen skulle vara synnerligen lämplig på grund däraf, att Brüsselkonventionen skulle förlängas på ytterligare fem år, är, såsom i kungl. propositionen likaledes framhållits, att taga i betraktande, att konventionen ännu icke är ratificerad. Alldenstund denna fråga är af betydelse för tullfrågan, torde jämväl på denna grund föreligga skäl att icke fatta något definitivt beslut om förändringar i afseende å tullen, innan full säkerhet vunnits, att sådana förhållanden ej uppstå utomlands, att därigenom industrien utsättes för en allvarlig fara.

Ifråga om den sammanslutning, som ägt rum mellan sockerfabrikerna, har herr statsrådet uppgifvit, att Svenska sockerfabriksaktiebolaget inköpt samtliga råsockerfabriker med undantag för fabrikerna i Öster- och Västergötland. Härvid är dock att märka, att den i Halland anlagda fabriken fortfarande äges af ett själfständigt bolag, äfvensom att å Öland en fabrik, tillhörig dylikt bolag, är under byggnad.

I afseende å de fördelar, som enligt herr statsrådets uppgift den svenska sockerindustrien skulle hafva åtnjutit, anse vi oss, hvad nu särskildt uttrycket »skälig vinst» angår, hafva anledning uttala, att det ifråga om sockerindustrien helt visst är väsentligt svårare än för andra industrier att kunna uppgöra en någorlunda tillfredsställande beräkning öfver hvad, som kan anses vara skälig vinst. Man måste nämligen förutom med stigande priser å arbetskraft och råvaror jämväl taga i betraktande, att såväl skördens kvantitet som dess sockerhalt högst betydligt växlar. Exempelvis kan nämnas, att åren 1901—1902 utgjorde betskörden i Sverige 903,000 tons och påföljande år 1902—1903 allenast 505,000 tons. Att en så varierande arbetskvantitet måste försvåra alla beräkningar, är ju alldeles tydligt, och det är oförenligt med själfva industriens natur, då den är beroende af växlande skördar, att behärska produktionen. Ena året arbetar en fabrik med en konsumtionen betydligt öfverstigande kvantitet. Då uppkomma naturligtvis för en så dyrbar vara afsevärda lagringskostnader och ränteförluster. Ett annat år är kvantiteten obetydlig och kanske sockerhalten ringa. Då skola en mängd delvis gemensamma omkostnader fördelas på en jämförelsevis ringa kvantitet. Härtill kommer,

att äfven prisen på en mängd för sockerindustrien erforderliga förbrukningsartiklar ständigt växla, och det bör icke heller lämnas alldeles ur räkningen, att i följd af teknikens ständigt ökade fordringar det ofta visar sig nödvändigt att förnya maskiner och redskap. Vi vilja med detta hafva sagdt, att det icke går för sig att i sockerindustrien som vid flertalet andra affärsföretag verkställa några tillförlitliga beräkningar rörande hvad, som kan blifva skälig vinst. Ett annat förhållande är, att kostnader, som den ena fabriken utan svårighet kan bära, för en annan fabrik kan blifva så betungande, att fabriken icke kan bära densamma.

I kungl. propositionen har såsom anmärkningsvärdt framhållits, att Svenska sockerfabriksaktiebolaget blifvit bildadt med ett aktiekapital af 135,000,000 kr. Ehuru frågan om industriens beskattande icke torde vara beroende af det försäljningsvärde, hvarom mellan enskilda säljare och köpare öfverenskommes, torde det icke bära förbises, att vid bestämmandet af försäljningsvärdet för industriella anläggningar, af hvilka de allra flesta varit i gång ett tjugotal år och några längre tider därförut, *kostnaderna icke kunna bestämmas, sådana de ställde sig vid den tid anläggningarne utfördes, utan frågan gäller naturligtvis deras nuvarande värde.* Svenska sockerfabriksaktiebolaget har inköpt 9 raffinaderier, 17 råsockerfabriker och 3 saftstationer med alla därtill hörande byggnader, äfven magasiner och bostäder, maskiner, inventarier m. m. Upplysningsvis torde kunna meddelas, att enligt uppgifter, hvilkas riktighet vi sakna hvarje skäl betvifla, fackmän beräknat, att dessa fabriker i deras nuvarande betydligt utvidgade skick, inberäknadt deras värdefulla tomter, icke nu skulle kunna åstadkommas för mindre än 95 à 100 mill. kr. Återstoden har sålunda till de gamla fabrikerna utgått som ersättning för yrkesmetoder, patenter, varumärken, järnvägsanläggningar, vattenledningar och jordegendomar samt dessutom för alla dessa upparbetade affärer, af hvilka några finnas, som existerat en lång följd af år. Värdet af den stora vinst, som ligger i en genom många år väl upparbetad affär, är knappt nödigt att här påpeka.

Vidare anse vi oss icke kunna underlåta att erinra därom, att bland de inköpta fabrikerna finnes en och annan, som i följd af ringa betodling och andra omständigheter hittills icke kunnat lämna någon skälig vinst. Möjligheten för dessa fabriker att fortsätta sin verksamhet ökas icke oväsentligt därigenom, att fabrikerna ingått i Svenska sockerfabriksaktiebolaget.

Vi komma nu till själfva grunden för kungl. propositionens beräkning öfver det skydd, som för närvarande kommer svenska sockerindustrien tillgodo.

Den väg, som valts för uträknandet af det skydd, som kommer de olika delarna af svenska sockerindustrien och landtbruket tillgodo, är en jämförelse mellan de svenska och de utländska priserna. De utländska priserna äro tagna ur en tysk tidning, dels för råsocker af 88 % rendement, dels för raffinad af alla slag i Magdeburg och utgöra medeltalet af de officiella noteringarne, och hafva vi för närvarande icke något att anmärka mot dessa. De svenska priserna angifvas vara tagna ur de från fabrikerna inkomna uppgifter till Näringsstatistiken. För råsocker hafva dessa priser varierat mellan 21,94 och 26,85 kr. pr. 100 kg. Redan denna enorma variation väcker betänklighet mot lämpligheten att använda denna källa. Det är nämligen alldeles tydligt och klart, att när så olika värden kunna framkomma på medelpriset på råsocker under ett år, de frågeformulär, hvilka tillsändas fabrikerna, icke äro uppställda med den tydlighet, att man på dem kan vänta likformiga svar från alla. Kungl. propositionen tager nu hvarken det högsta eller det lägsta talet och ej heller medeltalet utan ett tal af 25,50 per deciton.

Beträffande raffinadpriset utgår kungl. propositionen från 53 öre. Nu är emellertid förhållandet med de svenska raffinadnoteringarne, att dessa gälla det pris, till hvilket engroshandlarne sälja socker till sina kunder. Det pris, som raffinaderierna erhålla, är naturligtvis högst betydligt lägre. Skall emellertid det svenska priset jämföras med det utländska, måste priset såväl i det ena som i det andra fallet reduceras så, att det blir likformigt. Då, såsom nu är fallet, det tyska priset gäller för sockret, då det lämnar raffinaderiet, måste det svenska priset uträknas så, att det jämväl gäller, då det svenska sockret lämnar raffinaderiet.

Detta sker enligt oss lämnad uppgift på följande sätt: Noteringen i Sverige för toppsocker var under ifrågavarande tid högst 56 öre per kilo. Tillverkningen vid ett svenskt raffinaderi är ungefär följande:

Toppsocker	35 %	med prisnotering	56 öre.
Bitsocker	15 »	»	57 »
Krossocker	11 »	»	55 »
Melis	11 »	»	54 »
Hvitt Pudersocker	10 »	»	53 »
Gul Bastard	15 »	»	50 »
Brun Bastard	3 »	»	46 »

Med beräkning af den i Sverige brukliga papperstaran för toppsocker samt förestående tillverkningsproportioner och priser får man ett medelpris för Svenska raffinaderiernas tillverkningar af 54 öre, hvarifrån på grund af hvad nyss är sagdt skall afdragas, för att priset skall kunna vara jämförbart med det tyska:

2	% engrosrabatt.	
3	» delcredererabatt.	
1 1/2	» kassarabatt.	
6 1/2	% å 54 öre =	öre 3.51.
	Frakt, hamnafgifter, assurans i medeltal	» 1.49.
		<hr/> öre 5.—

Dragas dessa 5 öre från ofvan beräknade 54 öre, erhålles ett nettopris af 49 öre i stället för 53 öre. Härvid är då icke taget i beräkning, att det socker, som användes på den svenska marknaden, är af högst betydligt bättre kvalitet än det socker, för hvilket de tyska noteringarne gälla. Om man nu uti kungl. propositionens beräkning inför 49 öre i stället för 53 öre, kommer man till ett helt annat resultat, och argumentationen förlorar i betydelse, och i följd häraf äfven talet om att raffinationsindustrien tillgodogör sig för stor del af det skydd, som lämnas sockerindustrien i vårt land. Att märka är för öfrigt, att industrien aldrig kan göra sig tillgodo hela skyddstullen, ty, så fort priserna sättas upp, riskerar man en import, som skulle blifva mycket obehaglig de år, då en öfverproduktion inom landet ägt rum.

Sedan den beräkning uppgjordes, som ligger till grund för den af herr statsrådet åberopade P. M. af herr C. Tranchell, hafva arbetslönerna inom sockerindustrien ytterligare stigit, och torde den del af skyddet, som arbetslönerna medtaga, kunna beräknas vida högre än 89 öre per 100 kg. eller till 1 kr. 9 öre för nämnda kvantitet.

Innan nedsättningen af tullen å raffineradt socker förra gången ägde rum, kunde man inom landet tillverka raffinad af infördt socker, och skedde äfven en dylik tillverkning uti Lidköping. Genom den för halftannat år sedan skedda nedsättningen i raffinadtullen blef denna rörelse allt vanskligare, och blef därigenom Lidköpingsfabrikens ställning än mera brydsam. Skulle nu tullskillnaden än ytterligare ändras till nackdel för raffineringsindustrien, blefve otvifvelaktigt följdén, att i händelse af för liten hvit-

betsskörd inom landet någon raffinering i raffinaderierna af utländskt råsocker icke skulle kunna låta tänka sig, utan blefve i stället de svenska sockerbolagen tvingade att importera utländsk raffinad för att kunna förse sina kunder med socker. Att det icke kan ligga i landets intresse att sätta tusentals raffinaderiarbetare utan arbete, torde ligga i öppen dag.

Vi nämnde nyss Lidköping. Hade denna fabrik haft tillfälle till att fortfarande raffinera utländskt socker, skulle det kanske icke varit nödvändigt för Kungl. Maj:t att för fabriken upprätthållande föreslå Riksdagen att ställa denna fabrik och fabriken i Östergötland i en undantagsställning.

Kungl. Maj:t har föreslagit, att, i händelse nådiga propositionen godkännes, den ändrade lydelsen af författningen skall träda i kraft från och med den dag, som af Kungl. Maj:t bestämmes. Detta förslag synes oss mindre lämpligt, enär i sådant fall den nya skatten kan träffa en produkt, som delvis är tillverkad under tidigare gällande skatteförhållanden.

Med stöd af hvad vi sålunda anfört, våga vi vördsamt hemställa,

att Riksdagen ville besluta att med afslag å Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition n:o 10 i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes verkställa vidare utredning rörande ifrågavarande bestämmelser samt med denna utredning och det förslag, som däraf kunde föranledas, till Riksdagen inkomma.

Stockholm den 26 januari 1908.

K. v. Geijer.

Hans Andersson.
